

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

DEVARİM • דברים

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Kazançlar ve Peygamberler

Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Dini metinler içinde Yeşayau kitabının ilk bölümünden daha ateşli olan pasajların sayısı pek azdır. Bu bölüm, Yahudi yılının en kederli günü olan Tişa BeAv'dan önceki Şabat'a adını veren *Hazon*, yani "vizyon" olarak bilinir. Bu, güçlü bir şiirsellikten çok daha fazlasıdır ve peygamberliğe dair en büyük hakikatlerden birini ifade etmektedir: **Bir toplum, dürüstlük ve adalet olmadan yeşeremez.** Bu ebedi bir hakikattir.

Talmud'a (Şabat 31a) göre, Gelecek Dünya'ya eriştiğimiz zaman bizden, ömrümüzü nasıl geçirdiğimiz üzerinde düşünmek üzere, bunu açıklığa kavuşturacak beş soruya cevap vermemiz istenecektir. Tora öğrenimine öncelik vermek ne kadar önemli olursa olsun, bize sorulacak olan ilk soru bu olmayacaktır (ama tabii ki bu da o beş sorudan biridir). İlk soru "İş ilişkilerinde dürüst [*be-emuna*] davrandın mı?" olacaktır.

Hahamlarımız bu sonuca, Yeşayau'nun sözlerinden yola çıkarak varmış olabilirler. Yeşayau, şehir düşmeden önce Yeruşalayim hakkında yakınmıştı:

"Sadık şehir nasıl da bir rezaletle dönüştü!... Gümüşün cürufa dönüştü, şarabın su katılmış [halde]. Yöneticilerin yoldan çıkmışlar ve hırsızların ahbabları [haline gelmişler]... Yetimin davasını savunmuyorlar..."

Yeruşalayim'in kaderi, sakinlerinin dürüst davranmaktan geri kalması yüzünden mühürlenmiştir. Zengin ve fakir ayrımı yapıyorlar, alaycılık huyu geliştiriyorlar ve insanların ortak iyilik uğruna çalışma isteğini kırıyorlardı. Liderlerin yozlaşmışlığının kabulü de ahlaki gerilemenin başka bir işaretiydi.

Yeşayau, dini uygulamaların bile bu sorunun bir parçası olabildiğine işaret etmişti. İnsanlar ibadetlere katılmanın, *korbanlar* sunmanın, ahlak dışı davranışı telafi edebileceğine inanmaya başlamışlardı. Ama Tanrı'ya rüşvet verilemez:

"Bolca [yaptığınız korban] kesimlerinize Benim ne [ihtiyacım var]!... Artık değersiz Minha-korbanları getirmeyi kesin!... Sizin kötü toplantılarınıza tahammül edemeyeceğim... Elinizi [dua etmek üzere] açacağınız zaman Gözlerimi sizden kaçıracağım."

İnsanlar bir kez yozlaşıp, başkalarını kandırmakta uzmanlaştıktan sonra, kendilerini Tanrı'yı da kandırabileceklerine ikna ederler. Ancak iş ve siyaset dünyası ahlaki standartları terk ettiği zaman toplum dengesiz ve istikrarsız bir hal alır. Hahamlarımızın söyledikleri gibi: "*adam baul al mamono*" - "para bizi çılgınca şeyler yapmaya iter". Sonunda her şey yerle bir olur ve en çok acı çekenler, genellikle bu acıyı en az hak edenlerdir.

Yeşayau'nun peygamberlik sesi bizim zamanımıza hitap etmektedir. Piyasa ekonomisi ahlaki bir girişimdir ve öyle olmalıdır. Ahlakı resimden çıkarırsanız, piyasa ekonomisi sonunda başarısızlığa uğrayacaktır. Güven olmadan, en dâhiyane finans sistemleri bile dağılabilir.

Buradaki anahtar kelime, dürüstlük, sadakat ve güven anlamına gelen *emuna*'dır. Yeşayau, Yeruşalayim'i iki kez *kirya neemana*, yani "sadık şehir" diye adlandırmaktadır. Hahamlarımızın göklerde bize "İş ilişkilerinde dürüst (veya güvenilir) [*be-emuna*] davrandın mı?" diye sorulacağını söylemelerinin nedeni budur.

Vicdanın değil de, yalnızca sözleşme ve düzenlemelerin üzerine inşa edilmiş bir toplum asla gerçekten güvenli olmayacaktır. Kanuni boşlukları arayıp bulanlar hep vardır. Bu konudaki en güçlü önlem ahlakidir: İçimizdeki, yanlış olduğunu bildiğimiz şeyi yapmamızı söyleyen Tanrı'nın Sesi.

Yeşayau'nun uyarısı hâlâ yankılanmaktadır. Ahlak eksik olduğunda ve ekonomi ile siyaset yalnızca kişisel çıkarlara göre yönlendirildiğinde, güven sarsılır ve toplum yapısı bozulur. Tüm büyük süper güçler çöküşlerine böyle başlamıştır. Bunun hiçbir istisnası yoktur. Bu nedenledir ki, uzun vadede, deliller bir gerçeği ortaya koymaktadır: **peygamberleri takip etmek, kazanç peşinde koşmaktan daha sağlıklıdır.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Birinin sahtekârlığının bir grubu veya ekibi etkilediği bir zamanı hatırlayabiliyor musunuz? Sonuçta ne oldu?
2. Kimse izlemiyorken, neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar vermenize ne yardımcı olur?
3. Aklınıza güvendiğiniz bir lider geliyor mu? Onu sizin için güvenilir kılan nedir?

Kısaca Peraşa

Devarim *Peraşası*, Moşe'nin Şevat ayının ilk gününde, yani ölümünden 37 gün önce Bene Yisrael'e hitap etmesiyle başlar. Moşe 40 yıllık yolculuk sürecini tekrar gözden geçirerek halka, geçmişte attıkları yanlış adımları hatırlatır ve onlara, girmek üzere oldukları ülkede *A-Şem*'in emirlerine uygun yaşamaları çağrısında bulunur. Moşe, yargıçların atanmasını, casusların günahını ve *A-Şem*'in, Moşe'yi Erets Yisrael'e girmekten men eden hükmünü hatırlatır. Moşe ayrıca yakın dönemde meydana gelen bazı olayları, örneğin Sihon ve Og'la yapılan savaşları, Reuven ve Gad kabileleri ile Menaşe kabilesinin bir kısmının Yarden'in doğu yakasındaki topraklara yerleşmelerini anlatır. Moşe, Yeoşua'yı cesaretlendirerek, onu, *A-Şem*'in kendileri için savaşacağı konusunda temin eder.

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

20. yüzyılın sonlarına doğru, Amerikan bankaları, özellikle konut ipotekleri söz konusu olduğunda, karmaşık ve dürüst olmayan uygulamalara başvurmaya başlamıştı. Bunun büyük bir finansal yıkıma yol açabileceği konusunda uyarılar yapılıyordu. Ancak kazançlar arttığı için kimse bu uyarılara kulak asmiyordu.

2008'de kaçınılmaz finansal kriz patlak verdi. Birçok insan kredilerini geri ödeyemedi ve takip eden yıllarda ABD'de 10 milyon kişi evini kaybetti. Ev fiyatları çakıldı. "Güvenli" addedilen yatırımlar aniden değersiz hale geldi. Bankalar bu kredilere dayanarak borç para almıştı ve bu yüzden onlar da çöktü.

Ama asıl her şeyi yıkan şey güvensizlikti. Bankalar artık birbirlerine güvenmedikleri için kredi vermeyi bıraktılar. Bu da ekonomiyi durma noktasına getirdi. İnsanlar kredi alamıyor, işletmeler kapanıyor ve iş olanakları kayboluyordu. Dünya genelinde 30 milyonu aşkın insan işini kaybetti ve milyonlarcası borca battı. Tüm bunlar, insanlar açgözlü davranıp riskleri görmezden geldiğinde neler olabileceğini göstermişti. Bu, 1930'lardan bu yana görülen en ağır mali krizdi.

Yeşayau'nun Yerusalayim'e yönelik dağlayıcı eleştirisi, zaman-üstü bir gerçeği ortaya koymaktadır: Bir toplum dürüstlük olmadan gelişemez. Güven, aldatma, açgözlülük ve sömürüyle erozyona uğradığı zaman, ardından çöküşün gelmesi kaçınılmazdır.

Peraşa Aktivitesi

Güvenilir Ulak

Odadan çıkacak bir gönüllü seçin. O çıktıktan sonra diğerleri "Anneye bir kaşık ver ve şarkı söyle" gibi saçma bir görev üzerinde anlaşsınlar. Ulak geri döndüğünde, görevini hiçbir bir sözlü talimat olmadan yerine getirmelidir. Diğer oyuncular, Ulak'ı yalnızca eylem doğru yola girdiğinde alkışlayarak ve görevin herhangi bir bölümü doğru yapıldığında tezahüratta bulunarak yönlendirebilirler. Herkes Ulak'ı teşvik etmeli ve ona destek olmalıdır.

Burada hangi farklı güven türleri devreye giriyor?

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Doğru mu, Yanlış mı?

Uzak diyarlarda herkesin bildiği bir yer var. Bazen "Sadık Şehir" olarak anılır. Bu unvanını nesiller önce, dürüstlükleri, adaletleri ve şefkatleriyle tanınan halkı sayesinde kazanmıştı. Pazaryerleri hep hareketliydi; afişler, neşeli sesler, güler yüzler ve dürüst ticaretle doluydu. Liderler saygı görüyor, hatta seviliyordu ve vatandaşlar birbirlerine sorgusuz sualsiz yardım ediyordu.

Ancak zamanla bir şeyler değişti. Gümüş tüccarları kazançlarını nasıl artıracaklarını keşfettiler: gümüşün içine daha ucuz metaller karıştırıyor, üstüne üstlük fiyatları da yükseltiyorlardı. Şarap üreticileri de fıçılardaki şaraplarına su katıyorlardı. Yargıçlar, kendilerine hediye getirenleri kayırmaya başlamışlardı. Kimse bunu yüksek sesle söylemese de, şehir halkı bu değişimi fark ediyordu. Artık istismar edilmekten korkuyorlardı ve bu değişim onların diğer davranışlarına da yansımaya başlamıştı. Yolda kalanlara yardım bulmak artık mümkün olmuyordu. Tezgâhlarda para üstü sıklıkla “yanlış” veriliyor, kayıp eşyalarsa ancak nadiren sahiplerine geri ulaştırılıyordu.

Bir tüccar, bir müşterisine eksik para üstü verirken, oğluna, “Bu yaptığım doğru değil,” diye fısıldadı, “ama ben yapmazsam başkası yapacak.”

Şehir, dışarıdan bakan birine hâlâ aynı görünüyordu. İnsanlar hâlâ lambalarını yakıyor, kutlamalar için bir araya geliyor ve eski şarkıları söylüyordu. Ama kapalı kapılar ardında yoksullar görmezden geliniyor, güçlüler daha da cüretkârlaşıyor ve bir zamanlar şehrin en güçlü para birimi olan güven azalıyordu. Herkes hayatına devam ediyordu. Piyasalar açıktı. Madeni paralar hâlâ el değiştiriyordu. Ve belki, ama sadece belki, her insan kendi zihninin sessizliğinde, yaptığı şeyin doğru olup olmadığını sorguluyordu. Ancak kimse bir şey söylemiyordu. Henüz değil. Şehir hâlâ kendini “Sadık” addediyordu. Ve bayraklar hâlâ dalgalanıyordu; ama dikkatli bakanlar, kenarlarının yıpranmaya başladığını fark edebiliyordu.

Birinin ağzını açıp bu yanlışları dile getirmesi için daha ne gerekiyordu? Ve eğer bunu yapsaydı kimse kulak verir miydi?

- Şehirdeki tutum aynı güzergâh üzerinde devam ederse bu hikâye nasıl bir sona varabilir?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Yeşayau 1:1-27 (Aşkenazi ve Sefaradi)

Yeşayau 1:21-31 (Yemen)

Yeşayau 1:1-27, Yeşayau kitabını, Yeuda ve Yerusalayim'e karşı güçlü bir peygamberlik mesajıyla açmaktadır. Bu mesaj, Yeuda kralları Uziyau, Yotam, Ahaz ve Hizkiyau'nun dönemlerini kapsar. Tanrı, evlatlarının onlara gösterdiği ihtimama rağmen Kendisine isyan ettiklerinden yakınır. Ulus ahlaki bir yozlaşma içindedir – adaletsizlik, şiddet ve sahte ibadet yaygınlaşmıştır. Tanrı, dürüstlüğü olmadığı bir yerde dinsel ritüellerin anlamsız olduğunu vurgular ve *teşuva* çağrısında bulunur: “Yıkayıp arının... kötülük etmeyi kesin ve iyiyi yapmayı öğrenin.”

Tanrı, Yeşayau aracılığıyla, halka, adaleti takip etmeleri, baskı altındakileri savunmaları, yetim ve dullara şefkat göstermeleri çağrısını yapar. *Teşuva* yapmaları halinde affedilecekler ve mübarek kılınacaklardır. Yapmazlarsa, sert yargıyla yüzleşeceklerdir.

Tüm bunlara rağmen bu kısım ümit sözleriyle sona erer: Tsiyon, adalet yoluyla kurtarılacak ve dürüstlük tekrar hüküm sürecektir. Tanrı, ileride bir gün adaletin bir kez daha Yerusalayim'de barınacağına, *teşuva* yapanların kurtarılacağına, asilerin ise mağlup edileceğine söz verir.

Bu mesaj, sert azarlamayla yenilenme çağrısını bir araya getirmektedir.

Fikriniz Nedir?

Herkesin yoldan çıktığı zamanlar yok mudur? Hâkimlerden *mutlak* dürüstlük talep edilmesine ne gerek vardır?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Bu haftaki *Aftara* her zaman Tişa BeAv'dan önceki Şabat günü okunur ve dolayısıyla *Peraşa* ile doğrudan herhangi bir bağlantısı yoktur, çünkü Yahudi takviminin bu dönemiyle olan ilgisi nedeniyle seçilmiştir.

Yine de bu haftaki *Peraşa*yla bir bağlantı bulabiliriz. Moşe, Devarim *Peraşası*nda Bene Yisrael'deki *şofetim*, yani yargıçların, mutlak bir dürüstlük sahibi olmaları gerektiğini söylemektedir (Devarim 1:16-17). Bu da Yeşayau'nun, halkın adil yargıçlarının geri döneceklerine ilişkin kehanetiyle paralellik içermektedir (Yeşayau 1:26-27).

Rabi Sacks'tan, Tanah dönemindeki *şofetim* hakkında bir not: “**Şofetim dönemindeki 'Hâkimler' günümüzdeki anlamıyla 'yargıç' değillerdi. O zamanlarda yerleşik bir ulustan ziyade gevşek bir kabileler konfederasyonu olan Bene Yisrael zaman zaman düşman kuvvetlerinin saldırısına uğradığında öne çıkan askeri liderlerdi. Aralarında en başarılı olanlarından biri, halkı Midyanlılar karşısında zafere götüren Gidon'du. O kadar başarılı olmuştu ki, halk onun kral olmasını istemişti. Ancak Gidon, konunun tam kalbine erişen sözlerle cevap vermişti: 'Size ben hükmetmeyeceğim; oğlum da hükmetmeyecek size. A-Şem hükmedecek size!'**” (Şofetim 8:23).

Yeri gelmişken, kanuni anlamda kendisine yargıçlar ataması talep edilen tek ulus Bene Yisrael değildir. Rambam bu konuyu şöyle ifade eder: “[Tüm halklar,] yaşanan her yerde, [Noah-oğullarına verilmiş olan ve tüm insanlığın yükümlü olduğu] diğer altı kanunun yaptırımına uygun olarak hüküm verecek, halkı bu kanunlar konusunda uyaracak ve ihlalde bulunan herkesi cezalandıracak yargıçlar ve görevliler atamakla yükümlüdür...” (Krallar Kanunları 9, 14).

Kanuni sistemlere yapılan bu vurgunun sebebi açıktır: Yargıçlar ve adalet mahkemeleri olmadan bir toplumun çökmesi kaçınılmazdır. Ve aynı şekilde, eğer mahkemeler yüksek ahlak düzeyine sahip değillerse, adalete güvenmek de mümkün olamaz.

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAM

Devarim Kitabı

Tora'nın son kitabını okumaya başlarken, bu kitabın önemine değinmekte fayda vardır.

Rabi Sacks, Devarim kitabına yazdığı önsözünde, bu kitabın Tanah'ın geneli içindeki yerini ele alır: “**Devarim, etrafında tüm Yahudi tarihinin döndüğü eksendir. Şayet Mısır'dan çıkan nesil vaat edilmiş topraklara girmek için gereken inanç ve cesarete sahip olsaydı, tüm Yahudi tarihi, Sinay Dağı'nda Tora'nın alınışının etrafında dönecekti. Ancak fiiliyatta, casuslarla ilgili olay o neslin bunu yapacak ruhtan yoksun olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, sıradaki nesil için kritik an, Moşe'nin – yaşamının sonunda – onlarla antlaşmayı, ülkeyi miras edinmeleri şartıyla yenilediğinde gelmiştir. Tora'nın önceki dört kitabı, tam da o ana yönelik hazırlık aşamalarıdır ve Tanah'ın diğer tüm kitapları da bunun üzerinde bir tefsir – zaman içinde bunun nasıl gerçekleştiğinin bir anlatımı – niteliğindedir.**

Devarim, antlaşma kitabıdır, Yahudi teolojisinin merkezi noktasıdır ve tanımladığı proje benzersizdir. Çünkü hedeflediği amaç, mensuplarını ahlaka yönlendirecek, başkalarına esin kaynağı olacak ve şayet insanlığın tümü hepimizi Kendi suretinde yapmış olan Bir Tanrı'ya tapıyor olsaydı nelerin başarılabilmesine dair bir rol modeli teşkil edecek bir toplumun inşasından aşağısı değildir.”

Haftanın Alıntısı

“Tanrı, bireylerle – tsadik, kutsal, saf, masum, namuslu olanlarla – antlaşma yapmamıştır. Tsadik olan ve henüz olmayanlardan oluşan tüm bir halkla antlaşma yapmıştır.”

Biraz Daha Düşünelim

Geniş bir insan grubuna önemli bir mesajınız varsa, onlara yönelik hitabınızın hepsini kapsadığından nasıl emin olursunuz?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://twitter.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

“R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” - Rabi Sacks